

de ION SPIRU

Prin varietatea și prin numărul deosebit de mare de vestigii, jud. Teleorman se poate socoti una dintre zonele arheologice cele mai bogate ale țării. Aceasta se datorează și condițiilor deosebit de favorabile așezărilor umane, pe care le-a oferit întotdeauna această regiune¹.

Cercetările de suprafață din anii din urmă, ca și săpăturile efectuate la Alexandria, Zimnicea, Păuleasca, Orbeasca, Frumoasa, Lăceni, Olteni, Dulceanca, Ciuperceni, Turnu Măgurele, Vitănești, Băcălești etc. au dovedit cu prisosință mulțimea și varietatea locuirilor străvechi din jud. Teleorman².

Recentele cercetări de suprafață efectuate mai ales pe Valea Nanovului³ au dus la noi descoperiri, legate de epocile: neolitic și bronz, Hallstatt și Latène, ca și mileniul I e.n., mărindu-se astfel numărul obiectivelor de interes arheologic din județ, ca și de pe harta arheologică a țării.

O atenție deosebită am dat-o măgurilor - parte din ele cunoscute sub numele de "Măguri înșirate" - căutând pe cât e posibil să le încadrez în epoca arheologică respectivă, dar mai ales să atrag atenția cercetătorilor asupra lor⁴.

I. Descoperiri din epoca neolitică și bronz.

a. Pe malul drept al pârfului Nanov, la aproximativ 250 m de cabana de pescuit a filialei de vânătoare, pe terasa ce coboară din malul drept al pârfului, am găsit urme slabe ale unei așezări din epoca neolitică, documentată prin fragmente ceramice lucrate cu mîna și destul de corodate.

b. Tot pe terasa din dreapta aceluiași pârflu, pe lângă digul grădinăriei CAP "7 Noiembrie" din Alexandria, cercetînd din nou așezarea neolitică descoperită cu cîțiva ani în urmă am constatat că această așezare se întinde pe o suprafață mult mai mare, ieșind la iveală și alte locuințe dezvelite de lucrările de grădinărie. Fragmentele de ceramică au caneluri, brîu alveolar etc. și se încadrează în cultura Gumelnița.

c. La circa 400 m nord de mătura din dreptul comunei Poroschia, peste râul Nanov, în apropierea confluenței acestuia cu pârful pădurii, pe terasa ce coboară spre acest pârflu, am găsit în arături fragmente ceramice lucrate cu mîna, de culoare cărămidie și cu nisip în compoziție, iar altele cu brîu alveolar. Se încadrează în aceeași cultură Gumelnița și poate în epoca bronzului.

d. În stînga drumului comunal ce depășește orașul Alexandria la com. Poroschia, aproximativ la 50 m de malul stîng de pârful Nanov, pe o distanță de aproximativ 500 m sînt cariere de pietriș în care am găsit două oase fosile, unul lung de 7 cm și lat de 4 cm. Prin cele două scobituri

pe care le au se dovedește intervenția omului într-o epocă foarte veche.

e. În lunca râului Teleorman, aproape de liziera comunei Purani în dreptul km 38 de pe șoseaua Giurgiu-Alexandria se află o măgură cu un diametru de aproximativ 50 m; ceramica găsită aparține culturii Gumelnița.

f. Alexandria. Sus pe terasa ce coboară spre malul stîng al râului Vadea, deasupra pădurii de salcîmi, iar peste apă, în dreapta parcului din pădurea Alexandriei, fierul plugului scoate la iveală numeroase silexuri și fragmente de culoare albă, cenușie etc. S-ar putea să provină dintr-o așezare neolitică, dar pînă în prezent nu am găsit ceramica legată de o așezare.

g. Jos, spre nord de această așezare, la aproximativ 130 m și de Gorgan, la "Cărmidărie", sînt urme de locuire umană cu ceramică neolitică, peste care s-a suprapus o așezare bogată în bordeie din epoca fierului.

h. Antonești. În lunca pîrîului Tinoasa, la aproximativ 200 m sud-est de biserica satului, la "Gropării", se găsesc fragmente ceramice și greutatea de lut provenite dintr-o așezare neolitică. Ținem să menționăm existența de oase fosile în carierele de pietriș din apropiere.

i. Stejarul (Bălți), La punctul "Leși", la circa 1,5 km vest de sat, pe un pînten de deal înconjurat de văile Bratcovului, Leșului și Jidovului sînt urmele arheologice provenite din locuințe umane, documentate prin chirpici, ceramică, cărămizi, zgură, oase etc., pe o lungă perioadă de timp și care se pot încadra în afara epocii neolitice și bronzului, și în epoca fierului și a culturii Dridu.

j. În marginea satului Siliștea, com. Purani, aproape de lac și la 100 m de școala primară sînt urmele unei așezări legate și ea de cultura Gumelnița, după ceramica găsită în acest loc.

k. În satul Nenciulești, la circa 150 m de casa preotului, lîngă fîntîna cu cumpănă, am identificat urmele unei așezări mici din aceeași epocă neolitică, documentată prin ceramică, chirpic și silexuri. Ea constituie o excepție prin dimensiunile reduse; cel puțin așa pare, pînă la o eventuală cercetare mai amplă.

l. Moșteni. În luncă, la confluența râului Călmățui cu pîrîul Urlui se află trei măguri la o distanță de sediul CAP-ului Moșteni la circa 200-700 m și 900 m. Dimensiunile lor aproximative sînt 40 x 30; 50 x 60 și 60 x 60, cu înălțimea de aproximativ 3-4 m. Nu au urme de locuire. În schimb spre sud-est de ele, la aproximativ 250 m, am găsit în arătură silexuri, dar fără ceramică⁵.

m. Cercetînd din noua lunca râului Teleorman în dreptul uzinei de apă aflată la sud de com. Lăceni, la aproximativ 30 m nord-est de uzină în arătură se găsesc numeroase fragmente ceramice ce aparțin unei culturi din epoca bronzului. Din informațiile culese de la oamenii care au săpat un șanț în apropierea uzinei, reiese că s-au găsit și oseminte umane, ceea ce ar putea să fie o dovadă că mormîntul din epoca bronzului, avînd oolier de scoici la gît și două brățări de bronz la mîini și descoperit cu cîțiva ani în urmă, nu ar fi un mormînt izolat.

II. Epoca fierului : Hallstatt și Latène.

a. Pe malul drept al pârfului Nanov în apropierea cabanei amintite mai înainte, sus pe terasă și pe panta ei, am identificat urmele unei așezări cu două straturi de cultură, una aparținând epocii Hallstatt, având o ceramică lucrată cu mîna, cu butoni și desen alveolar, cealaltă aparține culturii Latène.

b. La aproximativ 2 km sud de uzina de apă de la Lăceni, în apropierea rîului Teleorman, pe o suprafață arată recent în luncă se găsesc aceleași fragmente ceramice legate de epoca Hallstatt.

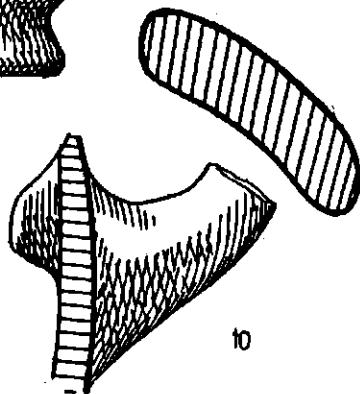
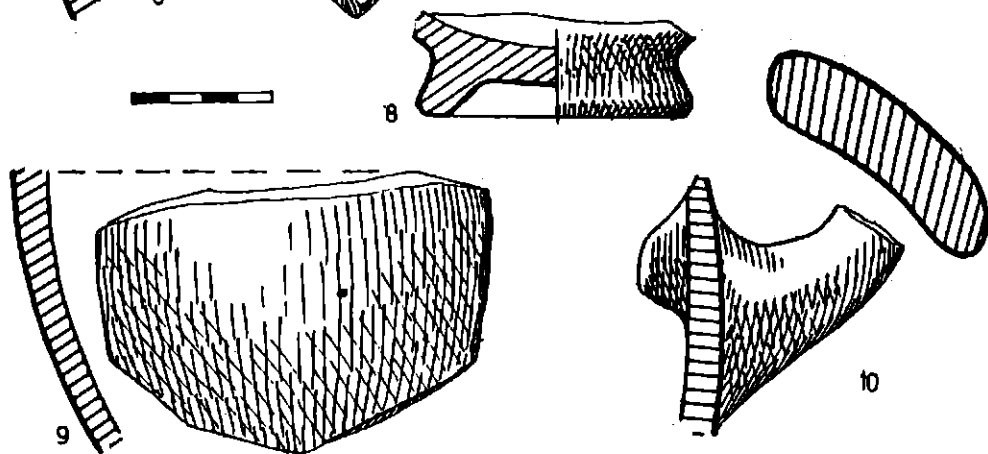
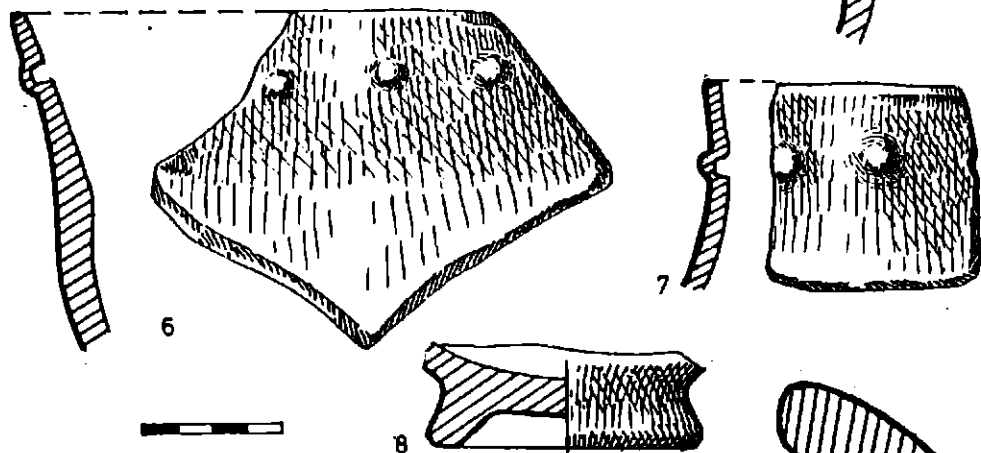
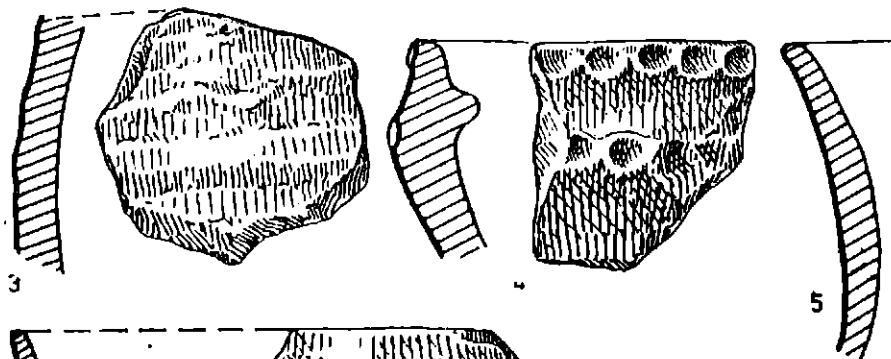
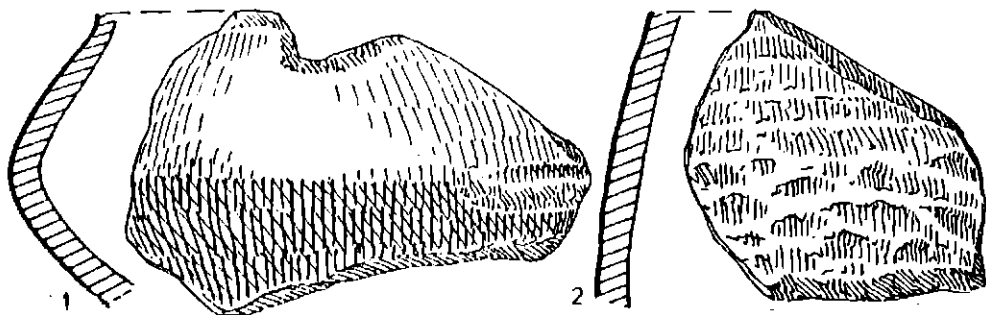
c. În satul Antonești, sus "Pe plai", deasupra crîngului, începînd din dreptul morii și pînă deasupra eleșteului, cercetînd prin arături am găsit numeroase fragmente ceramice legate de cele două epoci ale fierului, ceea ce constituie dovada unei așezări cu o îndelungată existență, legată de populația dacică.

d. În satul Stejarul, la punctul deja amintit "Leși", pe lîngă ceramica neolitică și bronz, este suprapusă și o altă așezare din epoca fierului Latène, documentată prin ceramică lucrată atît cu mîna cît și la roată.

e. În satul Siliștea, fost Grosu, com. Purani, la circa 1 km nord-est de sat am identificat o mîgură ce domină valea pârfului Vîjîștea și a pârfului "Lui Tache", avînd diametrul de circa 80 m și 5 m înălțime. Nu are ceramică la suprafață, fiind probabil un tumul, legat de riturile de înmormîntare ale populației dacice⁶. Afirmația este întărită și de faptul că la aproximativ 60 m nord de această mîgură, pe terasa ce coboară spre pârful Vîjîștea, am identificat urmele unei vechi așezări dacice, documentată prin numeroase fragmente ceramice. Ea este lucrată fie cu mîna, fie la roată și este de culoare cărămizie, avînd butoni și urechi de diferite mărimi; sînt și din pastă cenușie neornamentată sau cu desen în linii negre. În preajma acestei așezări s-a descoperit în anii 1956-1957 și un tezaur de monede dacice, cunoscut sub numele de tezaurul de la Schitu.

f. O descoperire asemănătoare am făcut-o la vest de com. Poroschia, la aproximativ 2 km dincolo de pârful Nanov și cam de 100 m sud de liziera de sud a pădurii, unde se află o mîgură numită "De la pădure", cu diametrul de circa 70 m și înălțimea 5 m. Alături de ea se află încă o mîgură mică, aproape nivelată de arături. Nu are nici una urme ceramice. În schimb și aici, la circa 120 m spre nord, lîngă liziera pădurii am identificat urmele unei noi așezări dacice, documentată prin numeroase fragmente ceramice, lucrate cu mîna și la roată. Așezarea este destul de întinsă și ceramica este cu luciu negru și ceramică cărămizie⁷.

Țin să mai menționez existența altor trei mîguri situate în lunca rîului Călmățui, în apropierea grajdului CAP Secara; prima dintre ele este așezată chiar lîngă apa rîului, are o formă rotundă și un diametru de 120 m. A doua se află la 400 m spre vest de prima mîgură peșta Călmățui, cu diametrul de 100 m, iar a treia mîgură se află la o distanță de 450 m spre est de mîgura a doua. Pe nici una dintre aceste mîguri nu am găsit resturi de ceramică. Am ținut să le menționez și să atrag atenția asupra lor, deoarece, deși sînt situate în luncă, nu aparțin culturii neolitice sau bronzului, așa cum sînt majoritatea mîgurilor cercetate de noi în luncile apelor din județ⁸.

De asemenea, mai ținem să menționăm că dincolo de satul Secara se disting siluetele altor 7 măguri "înșirate", situate și ele pe culmea cea mai înaltă a terasei, ce domină în lunca râului Călmățui.

g. În apropierea Gorganului din Alexandria, "La Căramidării" am găsit urmele mai multor bordeie dintr-o veche așezare dacică, pe care de a fi distruse aproape complet. S-a găsit atât ceramică lustruită, cât și ceramică obșnuită de uz casnic.

h. La satul Frăsinet în valea "Mierlei", la circa 4 km vest de sat, am identificat împreună cu tov. Corneliu Beda de la Muzeul din Alexandria o așezare din epoca Latène, documentată atât prin ceramică, cât și printr-un tezaur compus din 29 de monede, din care 28 de tip Macedonia Prima, și una de tip Thassos⁹.

i. În com. Olteni, la punctul "Căramidării", situat lângă actualul cimitir uman al satului, am identificat urmele mai multor bordeie dintr-o așezare rurală dacică, mult mai întinsă și azi, aproape distrusă de cei care prelucreză lutul. Ceramica variată și foarte frumoasă, având și fragmente ale unor vase de import. Din informațiile culese de la directorul căminului cultural Preda Marin s-ar fi găsit aici o ulcică întreagă și o monedă romană republicană. În aceeași comună pe terenul fermei Dobrogostea am identificat urmele unei așezări din Hallstatt, documentată prin ceramică și peste care, ulterior, s-a suprapus un cimitir vechi, probabil creștin¹⁰.

j. Pe malul drept al pârfului Nanov, la punctul numit "La livezi", pe malul terasei ce coboară spre pârful, atât spre est, cât și spre vest, am identificat de asemenea urmele altei așezări legate de epoca Latène.

Tot pe valea pârfului Nanov, legate de această perioadă a fierului, am mai descoperit următoarele așezări:

k. Pe terasa din dreapta pârfului Nanov, la circa 200 m de cabana filialei de vânătoare, de lângă pârful Nanov.

l. În punctul "La dig", la aproximativ 60 m spre vest de albia pârfului, în apropierea grădinăriei CAP 7 noiembrie, așezarea Latène, fiind suprapusă peste o așezare neolitică.

m. La circa 200 m spre vest de vilele pe șpalier ale IAS Alexandria, pe terasa din dreapta pârfului Nanov, ca și pe platforma ce coboară spre pârful, se află o altă veche așezare legată de epoca fierului Latène.

n. Ceva mai spre vest, la aproximativ 300 m, pe aceeași terasă, ca și pe panta ce coboară spre albia pârfului.

o. Spre vest, lângă podețul de peste pârful Nanov, pe unde trece drumul comunal dintre orașul Alexandria și teritoriul comunei Poroschia sînt urmele altei așezări.

În toate aceste așezări fragmentele din ceramica găsită, provin de la castroane, oale, ulcele, căni, unele de uz comun, iar altele mai fine. Culoarea lor este cenușie, nedecorată, sau cu lustru și cu desene în formă de linii, fie zgîfriate, fie excizate; sînt lucrate atât cu mîna cât și cu roata, iar în unele puncte se găsește și ceramică de import provenită mai ales de la amfore. Menționăm în mod deosebit un mîner de vâscior de proveniență locală de culoare cenușie, care reprezintă o figură zoomorfă, probabil un animal domestic.

III. Mileniul I e.n.

a. Pe terasa din dreapta pîrfului Nanov, la aproximativ 200 m sud-vest de cabana filialei amintite, am găsit prin arături fragmente ceramice lucrate într-o tehnică inferioară și amestecate cu mult nisip, neavînd decor. Probabil provin din locuințe legate de epoca migrațiilor, sec. IV-V e.n.

b. Aceeași ceramică se găsește și pe terasa din dreapta pîrfului Nanov, lîngă amintitul drum comunal despărțitor între orașul Alexandria și com. Poroschia.

Amîndouă aceste așezări sînt situate lîngă vechi așezări dacice și poate chiar le suprapun.

Așezări ale culturii Dridu am identificat în următoarele puncte:

a. În lunca rîului Călmățui și anume în partea stîngă a rîului, în grădinile CAP Secara, nu departe de grajdul acestui CAP.

b. Pe terasa și pe panta ce coboară spre pîrful Nanov, la aproximativ 250 m spre vest de cabana filialei de vînătoare.

c. Pe malul stîng al pîrfului Nanov, la o distanță de 300 m de pîrful și la aproximativ 50 m de drumul comunal amintit mai sus.

d. Tot pe partea stîngă a pîrfului Nanov, lîngă digul deja amintit.

e. În marginea de vest a satului Calomfirești la circa 300 m spre vest, în vile terasate aflate deasupra unei vîlcele și a luncii rîului Vedea.

f. În com. Stejarul la punctul "Leși", deja amintit mai sus, sînt și urme de așezare legate de cultura Dridu și suprapuse peste alte așezări mai vechi.

În toate aceste așezări amintite, ceramica găsită este de culoare neagră sau cărămizie, avînd un decor bogat și variat, liniile în formă de valuri, rînduri de linii paralele, linii unite la un cap, linii în formă de valuri oblice, linii drepte, linii mari paralele și altele mai mici. Ceramica provine de la oale, buze de străchini, funduri de vase etc.

În concluzie, aceste cercetări și descoperiri arheologice din jud. Teleorman oferă un interesant și variat material arheologic aparținînd mai multor culturi arheologice. Atragem luarea aminte mai ales asupra celor legate de epoca fierului din sec. V-I î.e.n., care confirmă și în această parte a țării o populație numeroasă, bine organizată și cu o continuitate de secole, avînd o frumoasă dezvoltare materială și spirituală comună întregului teritoriu, locuit de daci. O demonstrează mulțimea așezărilor, varietatea și frumusețea ceramicii, atît cea locală, cît și cea de import, tezaurele de la Siliștea-Schitu, Frăsinet, Poroschia etc.

Destul de numeroase sînt așezările legate de cultura Dridu, prezente mai ales în centrul și sudul județului.

Cercetările viitoare și mai ales săpăturile ce se vor face - și țin să atragă atenția mai ales asupra așezării de la "Leși" din com. Stejarul - vor aduce noi dovezi despre valoarea arheologică a jud. Teleorman.

Un rol important în cercetările viitoare îl vor avea desigur și măgurile, care fiind adevărate "arhive" ale pămîntului, sîntem siguri că vor da la iveală și alte taine ale lor¹.

- 1 C.PREDA, *Materiale*, VI, 1959, p.251-263.
- 2 C.PREDA, *Materiale*, V, 1959, p.696-707; C.PREDA, *SCIV*, I, 1960 p.25-38; N. CONSTANTINESCU, *Studii și cercetări de istorie medie*, II, 1957, p.71-76; I.SPIRU, *Materiale*, V, 1959, p.696-707; idem, "Revista muzeelor", 2, 1969.
- 3 Afluent al râului Vedea, curgând pe la vest de satele Adămești, Nanov, și orașul Alexandria.
- 4 Săpăturile efectuate în ultimii ani în câteva măguri: la Lăceni, Băcălești, Vițănești etc. de către specialiști ai Institutului de Arheologie și ai Muzeului Național de Istorie au confirmat importanța acestor măguri.
- 5 Mai menționăm între satele Teleormanul și Lăceni, pe ambele versante ale râului Teleorman, alte 16 măguri situate în partea cea mai înaltă a terasei, la cumpăna dintre 2 cursuri de apă.
- 6 Dovada existenței unor morminte în aceste măguri o confirmă mormintele descoperite în măgurile din satele amintite mai sus și care provin atât din perioada bronzului, a fierului, cât și a migrațiilor.
- 7 Și aceste măguri se încadrează în măgurile înșirate și pornesc de la Smârdioasa și în continuare pe la vest de satele Brînceni, Țigănești, Poroschia, continuându-se o parte spre Furculești și alta spre Nanov, Buzescu etc.
- 8 În legătură cu aceste măguri ne referim și la altele din județ, care, deși situate jos în luncă, nu au nici un fel de ceramică la suprafața lor. De exemplu: la nord de satul Poret, lângă apa pârului Bratcov.
- 9 I.SPIRU, C.BEDA, *Tezaurul de la Frăsinet*, în "Buletinul Societății Numismatice", 2, 1975.
- 10 Existența altui vechi cimitir creștin l-am identificat în comuna Țigănești, în apropierea școlii generale din sat.
- 11 O parte din periegeze au fost efectuate împreună cu C.Beda, I. Vlad și I.Nicolae.

DÉCOUVERTES ARCHEOLOGIQUES DANS LE DÉP. DE TELEORMAN

Résumé

L'auteur présente les recherches de surface effectuées dans le dép. de Teleorman et surtout dans la vallée du Nanov.

On y a découvert des habitats de l'époque néolithique, du bronze, du La Tène et du Ier millénaire de n.è. etc.